

2

Herdenking P.H. Kooijmans

Aan de orde is **de herdenking van de heer P.H. Kooijmans**.

De voorzitter:

Ik heet de minister-president, de minister van Buitenlandse Zaken en de familieleden van prof. Kooijmans van harte welkom. Ik verzoek de leden en de gasten op de publieke tribune, indien dat voor hen mogelijk is, te gaan staan.

Geachte familieleden, waarde medeleden. Vandaag herdenken wij prof. dr. Peter Kooijmans, minister van staat, oud-staatssecretaris en oud-minister van Buitenlandse Zaken. Prof. Kooijmans overleed woensdag 13 februari jl. Hij is 79 jaar geworden.

"Ik ben meer jurist dan politicus", zei Peter Kooijmans in 1997 in een interview. Dat wordt ook duidelijk uit zijn loopbaan. Daarin vervulde hij in totaal zes jaar een politieke functie. Zo was hij van mei 1973 tot december 1977 staatssecretaris van Buitenlandse Zaken. Samen met De Gaay Fortman en Boersma was hij een van de vertegenwoordigers van de toenmalige Anti-Revolutionaire Partij in het kabinet-Den Uyl. Met zijn portefeuille VN-organisaties en ontwapeningsvraagstukken trok hij minder belangstelling dan zijn partijgenoten De Gaay Fortman en Boersma. "Ik werd de meest kleurloze bewindsman van dat kabinet genoemd", zei hij daar zelf later over in een interview.

Na de verkiezingen in 1977 zegde hij de politiek vaarwel, totdat hij zestien jaar later werd gevraagd om de tussentijds afgetreden minister van Buitenlandse Zaken Hans van den Broek te vervangen. Hij vervulde die functie in het derde kabinet-Lubbers van januari 1993 tot augustus 1994. Zijn terugkeer in de landelijke politiek was voor veel mensen een verrassing, niet in de laatste plaats voor hemzelf.

Peter Kooijmans vervulde het politieke ambt weliswaar kort, maar absoluut niet met tegenzin. Bij zijn aantreden stelde hij de post niet te ambiëren, maar hij maakte goed gebruik van de mogelijkheden die het ambt hem bood om te doen wat in zijn ogen goed was. Ik herinner mij zelf goed zijn voor de politiek haast oneigen flair waarmee hij de onderwerpen benaderde, onbevangen, duidelijk en met zichtbaar veel plezier. Later zei hij daar zelf over dat hij zijn uitstapjes naar de politiek als een geweldige verrijking had ervaren.

Ook in de Kamer kreeg zijn optreden veel waardering. In de Handelingen zijn geen harde politieke confrontaties terug te vinden. Journalist Hans Goslinga schreef achteraf in Trouw: "Kooijmans is in politiek Den Haag een passant gebleven, maar wel een passant die onuitwisbare sporen naliet".

Na zijn eerste politieke functie keerde hij terug bij de wetenschap, als hoogleraar volkenrecht. In die periode bouwde hij een internationale reputatie van grote betekenis op, waarbij hij zeer veel waardering en respect kreeg. Een mooie samenvatting van de vele lofuitingen is misschien wel de uitspraak dat Peter Kooijmans in zijn optreden een zeldzaam evenwicht tentoonspreidde tussen emoties en rede. Gedurende zijn loopbaan buiten de politiek heeft hij ongetwijfeld vaak een beroep op die eigenschap moeten doen. Ik denk daarbij vooral aan de periode van 1985 tot 1992, waarin hij VN-rapporteur voor marteelingen was. Hij kon daar achteraf vrij onderkoeld over pra-

ten, maar wat hij in die periode heeft ervaren, moet hem ongetwijfeld diep hebben aangegrepen.

Toen Peter Kooijmans in 1973 staatssecretaris werd, kreeg hij van zijn fractievoorzitter deze boodschap mee: "Het gaat erom, de vrede te dienen, niet langs de weg van de macht maar die van het recht." Terugkijkend op zijn loopbaan kunnen we vaststellen dat dit voor hem een belangrijk richtsnoer in zijn leven is gebleven. Vanwege zijn grote verdiensten benoemde Hare Majesteit de Koningin hem in 2005 tot minister van staat. Ook vanuit deze Kamer verdient hij heel veel waardering en respect.

Vandaag gaan onze gedachten uit naar zijn familieleden en alle andere mensen die hem dierbaar waren en voor wie hij dierbaar was.

Ik geef nu het woord aan de minister-president.

Minister Rutte:

Mevrouw de voorzitter. Pieter Kooijmans heeft zelf ergens mooi omschreven hoe zijn hele leven als het ware draaide om het Vredespaleis. Hij kende het karakteristieke silhouet van dit gebouw vanaf zijn prille jeugd. Hij bracht er als student en promovendus vele uren door in de bibliotheek. Hij stond als staatssecretaris in het kabinet-Den Uyl en als minister van Buitenlandse Zaken in de jaren negentig twee keer aan de basis van een grote verbouwing van het pand. Hij was vijftien jaar bestuurslid en voorzitter van de Carnegie-Stichting en tot slot zetelde hij er aan het einde van zijn carrière ongeveer negen jaar als rechter van het Internationaal Gerechtshof.

Die bijzondere relatie met het Vredespaleis zegt heel veel over de man die wij vandaag herdenken. Pieter Kooijmans was met hart en ziel verbonden aan het volkenrecht, in het bijzonder aan de mensenrechten. Hij noemde dat zelf "de bron waaruit ik steeds weer put". Pieter Kooijmans was voor alles jurist en wetenschapper, dan bestuurder en pas daarna politicus. Toch heeft hij zich in verschillende periodes en op verschillende podia bewezen als iemand die het politieke en bestuurlijke handwerk niet schuwde. Sterker nog: hij was er goed in en opereerde vaak met opvallend gemak in de politieke arena. Het duidelijkst heeft hij dat laten zien toen hij in 1993 tussentijds minister Van den Broek opvolgde. Voor velen was hij een onverwachte en ongedachte kandidaat, maar toen hij na de verkiezingen van 1994 terugkeerde naar de Leidse universiteit, kreeg hij over partijgrenzen heen eigenlijk alleen maar grote waardering voor de manier waarop hij het ministerschap had ingevuld. Trefwoorden die daarbij naar boven komen, zijn "deskundig", "integer", "recht door zee", "aimabel", "bevlogen" en "realistisch".

Juist die combinatie van idealisme en realiteitszin maakte Pieter Kooijmans als internationaal jurist en als minister van Buitenlandse Zaken zo effectief en eerlijk gezegd ook zo prettig in de omvang. Daar hoorde namelijk ook een zekere relativerende nuchterheid bij. Hij was als jurist een man van heldere en sluitende redeneringen, maar hij was ook een nuchter mens die zich realiseerde dat het volkenrecht zijn grenzen kende. Die balans tussen recht en macht heeft hem gedurende zijn lange carrière altijd gefascineerd. Wetenschap en rechtspraak lagen in zijn geval dan ook nooit ver uit elkaar.

Mevrouw de voorzitter. Met Pieter Kooijmans verliezen we een man die diepe indruk maakte in alle functies die hij vervulde en op alle plaatsen waar hij actief was. Hij was bevlogen en gezaghebbend, maar ook wijs en mild. Zo heeft hij op zijn eigen manier het leven van zeer velen binnen en buiten ons land positief beïnvloed. Daar-

voor zijn wij hem grote dank verschuldigd en wij gedenken hem met diep respect. Namens het kabinet wens ik zijn echtgenote, kinderen, kleinkinderen en andere nabestaanden alle kracht toe om dit grote verlies te dragen.

De voorzitter:

Ik verzoek alle aanwezigen om een moment van stilte in acht te nemen.

(De aanwezigen nemen enkele ogenblikken stilte in acht.)

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.